

Подунавка из-
дази сваке Не-
дељ у вече, и
кошта за целу
годину 5 фр. ср.
за полу 2 ф. 30
кр., на три ме-
сеца 1 ф. 15 кр.
без поштарине
с поштари-
номъ 1 ф. више.

Предбронти се
може код сваке
и. к. поште. Изъ
внутрености
Србне иска из-
воле у плаће-
нимъ писмама
съ новцима на
књиџару Госп.
В. Валожића
обратити се.

Хораціева

Песма 2. књ. 1.

АВГУСТУ ЦЕСАРУ.

Доста већ снега и ужасна леда
Посла намъ отацъ и пламеномъ рукомъ
У свете куле гругаюћ' громовно

Страхъ зада граду;

Страхъ зада свету, да се неповрати
Већ Пирхе бѣданъ, кадъ са нови чуда
Заука ядна, а Протеусъ стада

Одгера на брегъ.

Кадъ за врхъ бреста залетеше с' рибе,
Где навекъ гвизда бяху голубова;
Надъ изливенимъ кадъ пливаху моремъ

Страшнине козе.

Гледасмо Тиберь, узмућенъ збогъ вала
Одъ тускогъ брега одбиви силно,
Грозећи срушит' споменике краля.

И Весте храмъ!

Иліе *) ядомъ узбућна яко
Освету дружа и обалу леву
Предива противъ Юпитера волъ

Супружна рѣка.

Грађани да су маць оштриди чут' ће,
Ал' Перзіане баръ да су за кивне!
Чут' ће за битке кривцомъ отаца

Поредка младежъ.

Когъ да призива Бога народъ царству
Пропадаюћемъ? како да се моле
Дѣвине свете Вести, што не дае

Слуха песмама?

Ком' ће наложит', да одлушта грѣхе,
Юпитеръ? ходи едаредъ, молимо,
Пророче магломъ замотав' рамена

Светла Аполло.

Ил' волешъ Венусъ ти! смешлива лица,
Кою облеће Шала и Купидо;
Ил' занемаренъ за родъ и унуке

Ты с' бринешъ отче.

Ти о! кои си ситъ предуге игре,
Когъ вика, светли шлемови веселе,
Бесагъ и Марскогъ пешака на крвногъ

Душмана погледъ;

Ил' преображенъ у млађаномъ виду
Кривати сине божествене Мае
Земљи се являшъ, Цесаровъ осветникъ

Радо се зовешъ;

Касно у небо вратио с' и дуго
Бяо у роду весео Квирина;
Да т' неоднесе гвѣвна с' наши грѣха

Раный вихоръ.

Нек' су ти вельи мнѣй триумфи,
И зваг' се овде отацъ и поглаваръ;
Подъ тобомъ медма яшити безъ казни
Цесаре недаг'.

У Карловци

Ст. Лазикъ.

Марія Терезія као царница и жена.

(Продуженъ.)

III.

Марія Терезія прими свою придворну даму
намрштенимъ погледомъ, одъ когъ срдце сироте
Шарлоте дркташе. Крадомъ узданувиши поппе се
на клупицу, коя иза столице царичине намеште-
на быаше, и почне косу царичину разправляти
да длаку по длаку лагано и предострожно че-
шля. Марія Терезія често на шо у великомъ ве-
неціанскомъ огледалу, предъ коимъ сеѣшаше, на-
мрштене погледе бацаше. Она е примѣтила вр-
ло добро да е рука Шарлотина дрктала одъ стра-
а, и то е јошть већма разлотило. Али Марія Те-
резія ніе была више у онимъ срећнимъ годинама
младости, у коима бы и самый гвѣвъ нѣну ле-
поту већма осветлио, и нову јој дражестъ по-
зајмио. Она е то примѣтила, почемъ се и сама
у огледалу огледала. Лютина се ніе сажарила
само у поединимъ пурпурнимъ ружицама на о-
бразима, него е своимъ жаромъ облила цело нѣно
лице, изъ нѣны уста излазио необичанъ дахъ, а
на челу появили се мрштине, ков се врло лако
са борама старости могла заменити. Марія Терезія
смогрила е то, и дубокій удисай надимао е
нѣне прси.

„Ахъ, Боже мой,“ промумла она у себи
лагано, „да бы му се допала, морамъ се смеше-
ћи се предъ нѣимъ показати, еръ смешенъ е
последній сунчаный зракъ деноте. Али како ћу
се смеяти, кадъ ми е срдце пуно рана! Я ћу
быти мрзка, и Францъ ће се одъ мене окрепути!
Онъ и реко, да е Рикардо найленна жена на
свету, и ахъ, я памтимъ јошть оне дане, у ко-
има е онъ блаженъ предъ момъ ногама лежао и
те нете ми речи изговоріо. Но да ли е то прошло
или е при краю? Бсамъ ли я јошть она иста,
а садъ забораваћна жена?“

Да бы свое лице јошть ближе на огледа-
ло посматрала, сagne се тако нагло преда се, да
е придворна дама, коя е у исто време тежкій и
художественый перичинъ одъ пуфа и втица на-
мештала, готово равновѣсіе изгубила и са игломъ,
съ коіомъ е хтела косу утврдити, мало главу
царичину повредила.

Марія Терезія скочи. Нѣой е нуждна была
найманя причина, на да свой гвѣвъ утиша, и он-
да бы осећала, да јој е лакше, и допста садъ
е такову причину и нашла. Гомила псовке и
грдиѣ обасипала е садъ сироту малу придвор-
ну даму, коя понизно и ћутаюћи свою службу
далъ одправляше, и садъ киту одъ бели ружа са
златнимъ лишћемъ узме, да бы е на врѣу пер-
чина наместила. Али парница, коя е видила, да ће
ове беле руже руженило нѣногъ лица јошть већ-
ма увеличати, счела цвеће, разтрише га и бес-
нимъ скоро покретомъ баца га на земљу.

„Вы сте сви противъ мене, сви домаћи не-
приятельи,“ рече она лютито. „Вама е то шала и
милина, да ме сасвимъ наружите и свету на под-
смей изложите. Али я све васъ прозиремъ (про-
видимъ), и моя права лютина све ће васъ осу-
дити и смрзгати. Ели јошть когодъ такову блю-
тавость видіо, као ово намештанъ, ков ме при-
нуђава, да главу укочено држимъ, као дрвена
штатуа, и мени видъ меняюће се куле дав. Бр-
зо другу, валяну фризуру, и я те савѣтуемъ,
да боля и внимателіия будешъ!“

Придворна дама ніе смела царицу на то
опоменути, да е она сама јутросъ изъ новы по-
модны листова цвећа, ков е Француска послани-
ца нѣой послала, себя за фризуру избрала, него
одрешивала е ћутаюћи пантљике и ястучиће, ков
су тупотъ држале, и започле едну нову фризу-
ру. Али и ову милость царице ніе нашла за до-
бру, и пребациванъ и псовке наново се котрляу
као тавный кораллий бисеръ изъ устница цар-
ичины, за време догъ Шарлота бледа, пуна стра-
а и дрктаюћи едва е јошть у станию была, да су-
зе, ков су се као зрна бисера низъ образъ сли-
вале, убрише.

Напоствѣду буде тежко дѣло свршено, и
почемъ се царица последнимъ огледањемъ на о-

*) Бѣи Цумитора, мати Ромула и Режа, иначе Реа.

огледало савршено уверила, да е нѣтъ украшай главе лепо уређенъ и намештенъ, повиче яснимъ и заповедаюћимъ гласомъ за нѣне альине! Одма се отворе споредна врата, и придворне даме уђу у торжественомъ походу съ великомъ наборномъ сукньомъ и златомъ извезенимъ ципелама, и са тежкомъ сребромъ начичканомъ альиномъ, која се по земљи вукла, и подобнимъ прелукомъ, на којега предной части красна бриљантска дугмета сјау се и блистау. Царица, која е иначе за време свогъ облаченя имала волю, да се своимъ дамама шали и дозволява, да јој о себи и малимъ догађаима у палати сбившимъ се приповедаю, была е данасъ сасвимъ недружелюбна и ћутљива. Она е ћутајући дала знакъ, те су јој женскиѣ клечечи са штиклама ципеле обукли, и немо променила е свой „ханзерлт“, малу паборну сукню ютрениѣ одѣла, са великомъ коравомъ наборномъ сукньомъ полудневногъ одела. Она сама на ово красно сребромъ начичкано одело не ипеданпуть погледала, но само е покадшто, док су е облачили, свой погледъ на Шарлоту одъ Хиронимусъ бачила, која е наспрамъ прозорногъ удуба стояла, и жалостнимъ лицемъ и плачућимъ очима тренутакъ очекивала, кадъ ћеду остале придворне даме накитъ царичинъ свршити, да бы и она едномъ, пре него што бы отићи смела, заповѣсть примила, да бы и последний путь свою руку на украшай главе царичине метула, како бы, ако бы се што нашло рђаво, поправила.

Марія Терезія, као што е речено, была е данасъ ћутљива и нема, и само мумланѣ дивленя и узхићеня, съ коимъ су нѣне женскиѣ садъ нѣтъ свршеный и краснѣй накитъ укочено сматрале, не могло царици тихо смешенѣ одузети. Она одпусти придворне даме краткимъ немимъ знакомъ руке и стаде онда, док су оне изишле, предъ велико огледало, у комъ се у пуной красоти нѣтъ цео стасъ огледаше. Съ испитуюћимъ, готово любопытливомъ погледомъ огледаше се, и мало по мало засветлише се радосћу нѣне велике очи, а сунчано смешенѣ лепршаше се на нѣнимъ пурпурнимъ устницама.

„Не,“ рече она доста ясно, „не истина, я писамъ јоштъ стара нити мрзка. Јоштъ нешто сја одъ последнѣгъ сунчаногъ зрака младости на момъ челу, и я мислимъ, мой лепый и прелюбезный Францъ увиђа то јоштъ по кадкадъ, и ако е онъ на мојој страни, заборава ће понекадъ све друге жене у свету и мислиће на то, да самъ я прелюбезна нѣгове деце и нѣгове младости, и да се мы найверније и храбро у само зло и рђаво време лепомъ и непроменливомъ любви у срду обходимо. Ахъ, я држимъ (веруемъ) то садъ а никадъ више, да е царъ госпою Рикардо najlepшомъ женомъ на свету назвао, и ако е то учинио, то е можда само изъ срдитости, изъ досадности рекао. Онъ покадшто самъ себи досађуе, мой сиромашный любезный царъ, и изъ саме досадности тражи да ма каквомъ любви свое мысли разтера, изъ саме досадности ми е неверанъ; но опетъ се повраћа къ мени, еръ добро зна, да ће ми срдце увредити, да ми е сва величина и сва красота безъ нѣгове любви немила.“

Придворна дама и читательница, која е съ чешломъ у руци иза Маріе Терезіе стояла, слушала е у досадномъ недоумѣнио и страу овай самговоръ, и побуђуюћий, тужећий тонъ, съ коимъ е ова блистанѣмъ и сјаиносћу обкружена, у украшаю и бриљантима сјаюћа се царица говорила, уклонио е сву нѣну печаль, нѣно неслагасіе о готово неспособной понизности и болести. Али сиртний стра кинио е садъ нѣно дрктаюће срдце. Царица пакъ безъ сваке сумнѣ не ни предчувствовала о нѣномъ присутствію, она е заборавила, да е придворна дама иза нѣ на дужность чекала, дакле сваку речъ, кою е Марія Терезія изговорила, морала е ова разумети. Она е стояла иза свое заповеднице, али гордый, великій стасъ царичинъ и велика наборна сукня, кою е она обукла, закланяла е сасвимъ малый, краснѣй стасъ придворне даме, и Марія Терезія, која на огледалу свой собственный ликъ за образацъ сматраше, не могла ништа одъ мале читательнице угледати, која се иза нѣ сакрила. Шарлота одъ Хиронимусъ бояла се дакле, да се гнѣвъ царичинъ наново неразпали, ако примѣти, да е она недрагавольна слушательница нѣногъ самговора была, па съ тога не смела никаквимъ гласићемъ, нѣднимъ дисаемъ свое присутствие издати.

Али наеданпуть окрене се царица къ нѣой, и наглимъ покретомъ счена Шарлоту за вратъ и почемъ е ближе къ себи привуче, рече тужнимъ дрктаюћимъ гласомъ: „Опоминѣмъ те, Шарлота, немой се никада за таквогъ човека удати, кои никаквогъ посла нема!“

„Охъ Величество, я се нећу никадъ удати,“ повиче млада девойка, са свимъ узбуђена изкренности царичиномъ. „Я ћу, ако Ваше Величество милостиво санзволити, остати оно, што самъ.“

„Тако, а оћешъ ли понекадъ мою лютину трпеливо сносити?“ упыта царица, лако полюбивши е у чело. „Знашъ ли садъ, зашто самъ люта была, и мое срдце изнутри толико крвлю обливено, да самъ морала гнѣвливо узвикнути, а не утишати. Я самъ ти мое найвнутреніе срдце одкрила, еръ моя мала читательница, која по гдѣкою велику државу тайну са мноми дели, нека и приватну тайну свое заповеднице знаде. А притомъ,“ настави царица тише и опетъ само у себи, „притомъ моя е жалостна тайна свету врло добро позната, и кадъ не бы была царица, могли бы ме оплакивати! Али према царици нема нико сажаленя, и нѣданъ човекъ неверуе, да подъ овозомъ пурпурномъ порфиромъ и златнимъ прелукомъ едно сирото, ранѣно женско срдце купати може. И нико нетреба да предчувствуе и зна, и нѣданъ човекъ нека се неусуди, да ме сажалуе. Напротивъ я ћу свету само царица быти, и ако покадшто Марія Терезія тужи се и уздише, то нека само Богъ чуе а можда и едно срдце, кое она люби! Иди садъ Шарлота, и пазити, — заборава све што самъ рекла, мало пре зла а сада жалостна, помисли само, да самъ увекъ и у свако време твоя милостива царица. А садъ, Шарлота, иди и кажи дойкини малогъ принца Фердинанда, да ми дете овде донесе, и то одма. Потомъ кажи придворномъ хусару у споредной соби, да све

мое принцеве и принцезе къ мени дозове, и чимъ къ мени дошли буду, онда нека иде къ цару и najlepшу му препоруку одъ мене изручи, да бы ми одма дао честь посѣтити ме.“

„Я ћу кушати, да га у срдце дирнемъ, и моимъ любви къ мени приводемъ,“ рече царица тихо у себи, кадъ е придворна дама собу оставила была. „Я му нећу ништа пребаживати, нећу га совати нити свађати се, нећу му дати, да осећа, да самъ я владајућа царица, и да я дакле удвоено право имамъ, одъ нѣга любовь и верность изискивати, еръ онъ не само мой супругъ, него и мой првый поданикъ. Али я нећу нѣговой дужности говорити, него само нѣговомъ срду, и то ће га тронутти, призна' ће, да онъ својој сиротой Терезіи толику тугу причинява, мислимъ, да —“

Нѣтъ дрктаюћи гласъ одказа јој услужности, и тужно узбуђенѣ завладало е целимъ нѣнимъ существомъ и нѣне очи наунише се сузама. — Царица убрса и површиномъ свое сјаюћимъ бриљантскимъ прстенѣмъ украшене руке и пође брзо дойкини на сустретъ, која јој найманѣгъ измеђ' нѣны принца, текъ одъ неколико месеци Фердинанда носаше.

(Продужиће се).

Неспокойство.

Тиха ноћи спусти крила
Да бы е' у те чувства скрила
Слабога ми духа моћь,
Гдѣ се пріе радость вила
Гдѣ блаженость срдца была
Ту садъ лежи тавна ноћь.

У чувству се тужномъ ствара
Лажна слика, што га пара,
Што у груди пламень тре.
По провали могъ живота
Вене прва ми дивота
И млађана роса мре.

У тишини ноћи мрачне
Кадъ се страва многа зачне
Слабъ у тѣлу руи духъ,
С' ображенѣмъ бѣжи тамо
Гди пропасти зяе само
Одкуда справе прима слухъ.

Часть у искри блажености
Мисли срце невиности
Да му кля нѣжный путь,
Ал' враћа се — враћа опетъ,
У свой кавезъ, гдѣ е сапетъ —
Па првашный слѣди путь.

Часть се дигне духомъ гонѣнъ
Унутрашномъ тугомъ ранѣнъ,
Тражит' лѣпшегъ ютра цвѣтъ,
Да б' у срцу мира наш'о,
Лютый уздишь, што га снаш'о —
Да срећни види свѣтъ.

Али срцемъ своимъ мученъ
И мислима примъ тученъ
У свой првый враћа е' станъ
Е л' што теже? ил' што горе,
Кад' човека туге море
Кадъ несвиће духу данъ?

По вась цѣлый бѣлый данакъ
Онъ сумораанъ лежи санакъ,
Срце незна, шта е миръ,
Часть овога, часть онога,
Часть све баца до еднога
У чувству му самъ немиръ.

Часть се дигне у поноћи
Онъ оставлѣнъ свое моћи
Блуди тужанъ тамо амо;
Ал' ког' болна мис'о тѣра
Баръ тай незна, шта е мѣра,
Што е родног' мира пламъ.

Средь у кругу млоги желя
Нѣгово га чело стреля
И ставля му лажне сне,
И суетомъ празны мислїи
Што с' у адномъ срцу мѣри,
Прекрати му тужне дне.

Нигда вес'о, вавекъ тужанъ
Погнутъ оди као сужанъ
Стои туга срца средь,
У чувству се своме топн
Кадъ му туга мисли склопн
Наносеѣ' му веѣи вредъ.

Све красоте дивног' гая
Чимъ се личи любкость Мая
За нѣга е варльивъ цвѣтъ,
Нешто веѣе нѣга вуче
И адно му срце туче
Да окруный лажный сплетъ.

Неспокойство нѣга води
Лажной слики да угоди,
С' тога тражи лице ладъ,
Ал' заманъ су китни бори
Кадъ иѣ ватра све сагори —
Кадъ човеку срца ядъ.

О дѣпоте ноѣнѣг' свѣта
Вы украси лажног' цвѣта
Морите му тужну грудь,
За вама се самацъ бори
Кадъ га мис'о люта мори,
Кано сѣнке бѣжеѣ свудъ.

Ъ. П.

Шахъ-Гебалъ и Данишмендъ.

(Продуженъ.)

„А шта да вамъ кажемъ, господо, о малымъ, и малымъ бонцама овога народа! О великій брама — софте ове быле су брамисте — та тога покора я нигди видю нисамъ, таковогъ саможивства, таковогъ лакомства, подлости, оклеветаванъ, плетвараня, самовольства, и много коешта, нисамъ я у Паріама*) нашимъ нашао, а међу тымъ народомъ, бонце налазе се у касти, коя е међу нима као кодъ насъ што су брамини. Истина, и наши факири и дервиши, као што е преслѣнный господаръ нашъ опазіо, доста су се искварили, и чине што не бы требало, ал' опетъ нису такови, какове су те бонце тогъ несрећногъ ездическаго народа. Та больи су и Геберини съ нѣовимъ, него ове Ёзде са своимъ бонцама. Ако се дакле жели, да држави небуду на штету, мора се съ нима другчїе уредити.“

*) Паріа, каста Индіяца кою све друге касте презиру.

„Истина е цела,“ прихвати еданъ софта, коме си на лицу читати могао, какво е срце имао, „истина е то, коя се ничимъ пореѣи не може, я самъ доста пути по земляма тихъ Ёзда и Гебера путовао; свуда самъ по други мѣсти я добро приманъ и дариванъ бывао, али кодъ тихъ проклетихъ Ёзда да бы кадъ и конака, акамо ли милостинѣ добіо, макаръ да самъ нима образе преблагогъ Рутрена, а женама нѣовимъ Лингаме поклоняю. Све се то клонило одъ нашихъ светиня, као да ће ихъ оне повести, и сама дѣца бегала су одъ мене, као одъ какове куге. Ако се дакле жели држави и нама помоћи, мора се съ нима другчїе уредити.“

„Право е и самомъ Богу, као што великій нѣговъ пророкъ каже, мило е,“ рекне еданъ мухамеданскїй улема, „да се тїи проклетї Гебери — Гебери су веѣма измѣшани были съ мухамеданцима — са свимъ истребе. Макаръ и да Ёзде нису ваяне, али тїи Гебери башъ су опаки, они су и опасни, и пркосе Аллаху што по цѣо данъ кланяю се ватри, а преко ноѣ спаваю као пси, они незнаду ни за рамазанъ, ни за байрамъ, него еду по цѣо данъ, и кадъ правовѣрни справъ мѣсеца славе, они затворе врата, да имъ нико у кућу уѣи не може. Мржња, кою они на Аллаха, а пакость и ненависть кою на насъ правовѣрне имаю, не може се исказати, нити я могу грдѣнъ нѣове вамъ, господо! описати, съ коіомъ прате насъ, кадъ у нѣова села доѣмо. Многи одъ насъ тамо и главогъ плате. Съ тога самъ я тога мѣнїя, да премилостивый нашъ падишахъ, свѣтлый султанъ Шахъ-Гебалъ, или патера иѣ да се поарале, или да иѣ сабломъ и пушкомъ са свимъ истреби, и землю нѣову съ правовѣрницама насели. Ёрз ако онъ то неучини, тако ми пророкова гроба и нѣговогъ великогъ камена, хоѣе нѣга пророкъ покарати.“

„Да како,“ викне еданъ маторый мусулманскїй шенкъ, „све невѣрнике, и Гебере, и Ёзде, и како се іоштъ гди зову треба истребити, да се испуни Аллахова воля, и нѣговогъ пророка заповѣдь; заръ вы незнате, или заръ вамъ непада на умъ, како онъ свое правовѣрне учи „кадъ се међу невѣрницама налазишъ, то иѣ убий, одѣцай имъ главе, бацай иѣ у ватру, зароби иѣ, па или иѣ задржи као робове кодъ себе, или имъ допусти да се новцемъ одкупе, како ты за добро наѣшешъ онако поступај; па кратко недай имъ мира, и долге съ гонѣнїемъ не престай, докле иѣ све себи неподармишъ“ — нису ли ово самогъ пророка рѣчи, ко другчїе чини, нѣе пророковъ сынъ, нити ће му лице и када шедатскихъ башча, и Ирама видити, а камо ли да ће онъ у нѣга уѣи, и у нима оне сладости уживати, коѣ добре муслиме ту чекаю.“ —

Куда е ово све тежило, видю е Данишмендъ добро, онъ као философъ сматрао е човека и религію са свимъ съ друге стране, него ови нѣгови нови прїатели, но ово заповѣдь султанова, а ово и брига за свою собствену кожу, везала му е езикъ, те више ништа нѣе смѣо реѣи, но само ово: „кадъ бы ми све те люде потукли, или изъ царства султановогъ протерали, ко бы

арачъ, десетину, треѣину, и друге дацїе давале, ко бы войсци султановой масло, брашно, месо, и друге потребе давао? — Я мислимъ, да ми све то Султану и великой Гура-Мати предложимо, па како они сврше, онако нека буде. Тако нешто да предложимо и са Пеншву, и за Делай-Ламу, па како они сврше.“ Данишмендъ е ово изговоріо, да султану ови совѣти неѣе быти по воли, а бою се онъ и тога, да не бы ови фанатични Мухамедовци раздражили светану, те да оно нѣколко Ёзда побію, кои су подъ обраномъ хинезкога цара были, одъ кога е у то доба и самъ индіанскїй великій могулъ зазирао. У то време владао е у Хини одъ Маджускога колена ратоборный Кинг-Лонг-Фу, и будуѣи да су индіанске Ёзде у сродству народности свое сродне быле Ёздама, ков су у провинциі нѣговой Юнану живили, то су и ове Ёзде и оне индіанске више ои свое у Кинг-лонг-фу-а, него у Султана Шаха-Гебала упарале, и у нѣга се уздале; зато е и Данишмендъ знао, и да се небы какавъ бѣлай излегао, прекрїне одъ свое договоре са Софтама, и науми о томъ више, безъ изричне заповѣди Султанове и неговорити.

Али наше мудре Софте и ревности Мухамедовци нису се на Данишменда и нѣгову политику обзирали, они су мислили, кои нѣе узъ пророка, тай е противъ пророка, а кои е противъ пророка, тай е и противъ нѣи, па су збогъ тога и гледали, вребаюѣи на сваку згодну прилику, да оне народе истребе, кои нису у пророка вѣровали. А, гди бы за нѣи боля прилика и быти могла, него садъ ова сѣйна Гура-Мату, на коіой се они предъ очима толики князева, Рацахова, Омра, и Богъ ти га знао каковихъ іоштъ свѣтлы лица, у ревности своіой за пророка и Султана, и у вештини роѣеногъ свогъ езика показати могу. Овакова прилика недолази свакогъ данъ. Манитъ бы дакле свакогъ бѣо, кои бы по пропустіо, а да съ нѣ нѣколко Лингама и Рутреновихъ образа куѣи не однесе. Шта бы они, кои су иѣ на Гура-Мату послали, рекли, кадъ не бы они са овимъ украсима предъ нѣи изишли. Морало се люди изъ петини жила упети, да Ёздама и Геберима, ако не Пеншви, и Делай-Лами, баремъ сломїе се врагъ.

Уралски народи.

I.

Съ обе стране Урала живеѣи народи, кои великимъ угротатарскимъ племенима принадлеже, и кои су овде Самоеди, Вогули, Остяци и Сирѣни, особито се нерадо землѣдѣїемъ занимаю, коѣ е іоштъ до 66 с. ш. единствена потреба, звѣроловъ, риболовъ, расплоѣенъ и продаванъ ирваса едни су раднѣ. И сами руски населѣнници на Уралу преморани су да ове начини живота предузму, при коима ће догодъ буду имали ползе остати. Ова разнїя Уралскимъ народима обшга занимања и тога ради врло подобанъ начинъ живота свима иѣмъ е снажно тѣло, бистро око, поуздану десницу и неоцѣнимо свойство позайміо, да никадъ смотреность и храбрость не-

изгубе, већ да се лако и без великог труда у свима положенима и опасностима његовог непостояног живота могу усаветовати и помоћи и од врло малог велико учинити. У овом његовом укупном карактеру показује опет свако племе различите степене; кои довољно у очи падају, да њим одма можемо прегледати и разликовати.

Самоеди, ми ћемо само овде о онима говорити, кои се по обалама задржавају, т. е. кои на јужним и на средњим тврдоземним горилама Алтайске планине, на Ђисесу и овог успоредним рѣкама станују, — распростиру се дуж обале леденог мора к западу преко Ђисејског и Обског ушћа до Мезена и Белог мора. И ако се Самоеди по створу тјла од Остјака мало разликују, то опет што се тиче лика, говора и самог ношава, нарочито код жена, види се, да Самоеди особити народ у кругу Финско-татарски или Уралско-Алтайски племена сачињавају. Они су народ скитајући се, кои се особито одликују раслојењем ирваса, и кои и за саму зиму никаквог сталног обиталишта немају, већ се са својим купастим чародима све даљ и даљ на југ у планине повлаче. При свем том што Остјаци и Самоеди прелазе у ливаде едно други, опет се могу вредати рѣке Каре и Уесе као граница између њих поставити; сјеверно од ове границе задржавају се у лето по већој части Самоеди, а јужно Остјаци.

Мужјин полз Самоеда среди величине, али е снажниг и крѣпког тјла. Пљоснато лице и мале црне очи, јако угнут нос, да вр, — ако се јошт тако изяснити смем — скоро са горњим вилицама еднако стои, веома изпучене јбуцице, живо сведоче, да Самоеди монголском колону припадају. Уста су њим велика, устне дебеле, обрве црне, коса такође црна, чекињаста и оштра прилично углађена и преко рамена виси; уши велике и клапаве, боя беличаста. Браде имају или нешто мало или баш нимало, кое веројатно од обичаја проистиче, да сву косу, изузимајући на глави, изчупају, и тако што се косе тиче сасвим гадни изгледају. Женски полз с мужјим у лицу савршено еднаки, само што су код овога њжњиве черте лица. Код овога није тјло тако (многошошкасто) четвороуголно, као код људи, али су ножне цѣви јошт много краће, а ноге манѣ. Иначе е тежко, оба пола по спољности и ношви различовати, кое е и код људи и код жена готово еднако.

Велики степен добродушија, као што увек безбрижност спроводи, не може се Самоеду посве одрећи, као силе ума, кое су само наравно утолико развиење у колико су потребне; али њим њова (номадским животом отврдуна и безгранична) леньность често у највећу оскудицу и нужду доводи. Отуда пристиче да се сасвим физическој и моралној нечистоћи одају. Као све деншгнѣ, зими ватају зверове понавше замкама; само њим мало има, кои пушке имају и с њима знаду вешто управљати.

Ракн су страшпо одати, и ако увиђају, да њим она пре времена мори, немогу никако да е се оставе. У раслојењу Ирваса и чинено животински кожа здраво су вешти; но сва њим добит, коју би отуда могли получити, због њим леньности и небрежливости пропада. Кад е време рђаво, кое се често догађа, седи Самоед спокойно у својој земунци, небринући се за стадо, кое е само у поляни оставио, на кое често кураци у чопорима нападају, и на све стране га разагнају. Многи Ирваси тако пропадну и учину или се присадине другим стадама, гди њим одма поколю и поведу. Отуда произилазе непрестане распре међу поединим пастирима.

Самоеди су јошт вешти да ирваса заколю, и за тај посао имају савршено све потребе; али највећу вештину и окретност имају да исто повду. Да Бог сачува, шта едан Самоедац може поести, и какво е његово пожертвовање на исти посао, кои е единни, што с вольом и весело ради! Ако се између њих нађе едан радни човек, то за кратко време за чудо умножи своје стадо; но тада се скупе око њга сироти, кое мора да рани, ако жели да неизгуби богатством задобивено почитане. Неотера ли дангубе и непримора ли њим да раде, сво му стадо едном речи за неко време плане, и сада се само едан единни примѣр налази, да е богатство за две генерације едной самоедской породице остало.

Самоеди су по већој части јошт поганци (идолопоклоници), кои се идолима кланяју. Они непознају постоянни брачни саюз. Жена остави мужа, кад њим се други бол допадне; човек изјори из своје колебе и жену и децу у најгоре време, само ако му се што замере; и овом несталном брачном саюзу узрок е, што се крштени плаше, кое би њим заста тврђу и неразделиму свезу положило. Јошт пре венчања оба пола слободно се састају и то — сасвим слободно; ер одраслу девојку, која не би имала дете, сви презиру. Додуше матери су њжње справ њим деце, по поднебје и начин живота јако њим очврсти. Дете, кое е прву годину преживило, торжествено е показало, да може и даљ живити, и заста би Самоеди дубоку старост доживили, да њим моралне распуштености свакојке болести не одомаћују, кое се у оскудици лекарски помоћи а уз то јошт неописаном нечистоћом подпомогнуте, с дана на дан све већа распростиру и укоренявају, тако да њим најпосле и на самом лицу јако упине стое. Овој мори придружую се често јошт и богинѣ, од кои за неко време већа часть помре, и тако се њимово число, кое едва 3000 мужки глава износи, све већа и већа смањива.

После раслојења ирваса звѣрловѣ њим е главно занимање, и ово раде, као што е већ горе речено, по вољи, стављају замке, кое с часа на час са сонцама, кое ирваси вуку, обизе, како би угаћенула дивљач однели. Они на-

праве више партиј*) и с овима изилазе у ловѣ на чим виде какову лисицу на тунди, *) одма напуштају на њо псе и затили е час убио.

Самоеди су по већој части честни, али кад би оставили номадски живот могли би јошт и ову добродѣтел изгубити; они, кое су покушавали да насеље, познати су као прави допови.

Вогули, кои угриским четам угротатарски племена припадају и са Остјацима и Маџарима, кои од обадва народа одвојено живе, и главно грају Фша или Угра састављају, населили су были пређе сву Вишерску обалу до села Писанија и счислявани су Чердинском окружию, но с напредовањем руског народа морали су се на обалама Вешера више или манѣ уклонити и с друге стране Урала или, као што се сви Уралски народи изражавају, „камена“ преселити. Овде имају на југу Исет; на истоку пак обитављају покрај гориѣ Тава и Конда, а на сјеверу допиру чак до Сосве.

Вогули, числом 2000 мужки глава, есу посве малог возраста жени подобни и имају на лицу, изузимајући белу кожу, много калмутског, дакле монголског, сирѣчь испупчене јбуцице, округло лице, косу дугачку и црну или затворено мрку, врло редко плаву или црвенкасту; браду редко ко да има и то већ у старости порасте.

Почем Вогули највише поединце живе, то њим е усамљено тумаранѣ затворило, и учинило да њим се странац њипошто неповерава и да њим се страши, коме доиста са свим срцем и с пожертвовањем служе, само кад с њима честно и човечј поступу. Вогул се неплаши никаквој невољи, а притом њим и негражи, и радо гледа да њим избегне само ако узможе. Кроз целу зиму непрестано лови и тада е веома окретан и дѣлелан, повозданѣ обувенѣ у ципелама, кое су за снег веома удесно начинѣне, неуморим иде са својим псима по трагу какве велике животинѣ, док е неубије, потом узме од њ колико му е за едан дан доста а остало сакрије и иде даљ. Кад е едан сат тако прошврља, врати се кући, однесе уловљену плячку са ирвасима или ако ове нема а оно самѣ, даде укућанима да месо за лето осоле и осуше а кожу добро уреди, како ће се моћи с њом трапити, и сад наново иде. Лети напротив живи у покоју, ако му готовина, коју е у зиму спремио не достане; дигне се са женом и децомѣ

*) Нарте су сонце, кое сви Уралски народи за возенѣ терета преко баровити и вретни предѣла у лето употребљавају; оне су постављене ирваском кожом, кое ирваси такође и вуку погрешно од тамошњи „волови“ названи, — редко лси таква кола вуку у лето врло јако начинѣне нарте по равной, баровитой земљи са теретом од 210 фун. тежине; по планинама и по сувим пешчаним путовима несме товар тежи бити од 140 фун. и са оваким товаром могу дневно од прилике преко две немачке милѣ прећи.

**) Тунда е велика пуштара, која се с обе стране сјеверног Урала протеже и од части е иловачом а од части барама покривена.

на какву рѣку, гди е за оваковий случай чуњ начинио, и ту живи одь риболова, птицолова или шта му случайно до руке дође. Овде има задоста ране и пре се с' места некрѣће, докь му рана нестане. Непрестано ћути, а особито нерадо говори о лову. Редко на лицу показуе, да е радости и весео; кадь му се при играшо раба или дуванъ донесе, у највећој озбиљности свакојко се криви, кое е медведима и другимъ животиняма свойствено. Они се никадъ неупуштаю у будаласто ядикованъ збогъ намишлѣне љавове неправде, као Самоеди и Остяци; намрштѣный изгледъ Вогула, упорство, кое на яко упѣннѣмъ устима почѣва, и кое немаиѣ као и умилни погледи њговы дубоко упали очію показуе, да се радіе договара него тужи, и да тога ради, кадъ е прилику за прво пропустію, сасвимъ прећути.

Зими живи Вогуль у сталной, малой, нечистой колеби, у лето направи за себе и свою породу у свомъ путованю на поедине рѣке твердо на обали исты свой палаганъ. Овако се зову колибе направлѣне изъ самогъ шибля и дрвене коре. Строй е простъ. Четири, сое побіене су у земљи у правилный квадратъ; предѣ су одь прилике четири а стражиѣ две стопе дугачке. На две едно спрямъ друго стојеће сое стави се велика мотка, и тако се две и две попречнимъ моткама саюзе, тако да е кровъ косо напредъ полегао. Затимъ исту зграду покрію великомъ едно за друго сашивеномъ брезевомъ коромъ, коя се зове кисси, и ове кадъ се селе, у њю као и сваку другу артію, али чимъ киша наступи, одма іѣ развію. Ако іѣмъ кисси недостае, узму у помоћ чамове гране, одь кои и обе стране и стражній дуваръ палагана начине, и тако е само спреда отворе, гди ложе ватру, да бы се одь безчислене множине комараца одбранили.

Кодъ све свойштине са финскимъ нарѣчїяма на Волги и езiku Маѣарскимъ или Унгарскимъ Вогулскій езикъ има толико особности, да се може скоро као собственный сматрати. Што се тиче верозакони обичая саглашаваю се готово савршено са Остяцима, о којима ће читатель скоро чути.

II.

Остяци, кои число износи одь прилике 18 — 20.000 душа, деле се на две гране, сирѣчь на Лепске и Обдорске или Обске Остяке. Први, кои е главно седиште на рѣки Сигви, скитаю се лети са своимъ стадама ирваса по Уралскимъ планинама до 65° с. ширине, зими се враћаю у свое земунце источномъ страномъ Урала преко рѣке Сосве, Лосхве и т. д. Обдорски Остяци живе по земунцама на обалама Оба до утока овога и стоје подь управомъ едногъ княза остякскогъ порекла.

Остяци су малогъ стаса; мало подуже лице и витко тѣло разликуе іѣ одь Вогула, непазећи на одело, кое е кодъ последњи по крою и матеріи као и у Руса, напротивъ Остяци носе као и Самоеди одь ирваске коже направлѣне аљине. Зими су у земунцама сахраиѣни одь ладноће и

снега и грею се непрестано поредъ ватре, коя у средини гори. У одной таквой земунци обываваю или више породица или, ако се чланови едне изъ 10 или 12 састое, само една. Весела наравъ Остяка дознае се по искреномъ разговору, смею и веселимъ песмама, кое наравно сама еднообразность сироводи. Њюва игра састои се у томе, да два човека стану еданъ спрямъ другогъ, па се онда криве и клате обилазећи еданъ око другогъ, тѣла и тайне удове на грозный начинъ искрећу и то све у највећој скромности и озбиљности. По некадъ иду четвероножке, мумлию и друга медведу свойствена подражаваня чине; затимъ долазе друга движеня тѣломъ, кои су тако измишлѣна, да се странацъ, кои гледа едва одь смея задржати може, и по све немогу да се разясне, кое мора да имаю неко значенъ, почемъ іѣ на истый начинъ и Вогули свршаваю. Оба ова народа игре ни учему се скоро неразликую, осимъ што Остяци по кадшто вичу, съ коимъ внугреню радость изьявлюю. И Остяци онако исто воду ракію, као Вогули. После ракіе највише употребљаваю дуванъ, осимъ тога воле ковкакве украсе, гвоздено покућство, баруѣ, и т. д.

Они имаю велику склоность кь риболову, збогъ чега у лето праве колебе по обалама планински рѣка чакъ до Оба и далъ до мора, одь куда се преговарени добиткомъ у почетку зиме опеть у свое земунце враћаю, кое су преко целогъ лета празне быле. Друга имъ е главна и мила радня разплођаванъ ирваса, кое су по свой прилици одь Самоеда примили, съ којима су поодавна у многостручно сношеніе ступили. Лети іѣмъ стада пасу по планинама или у сѣверной Тунари.

Остякъ е гостолобивъ, кое е обично, да кадъ случайно каковий путникъ близу њгове земунце дође и ту на одморъ падне, за добродошлицу едногъ ирваса заколѣ, коме и остали обитатели оближњи земунца најрадіе гостолобіе укажу. Изъ исте намере дотера стадо, о предѣлено животно замкомъ увати и на губилиште однесе, око кога се мало и велико скуппи. Затимъ га ударе са тупомъ страномъ сикире и у истый ма ножемъ га у срдце прободе. Ово врло брзо и вешто сврше, и по томе га живо одере, тело на страни отвори, извади утробу и крвну жилу пресече, изъ кое се крвь у празній трбу скуппи. Врло вешто одреже главу и остале удове одь гѣла. Свакій гледаоцъ узме поедно парче мяса, еданъ край умочи у крвь, увати истый зубма, а и брзо га на велика парчета исече па га затимъ мало сажваће и прогута.

При овой охоти съ којомъ сви Остяци ову милу имъ исте радню свршаваю, слабо на себе и чистоту мотре. Съ месомъ умоче и руке у крвь, коя съ овы превешена буде на лицу, и тако изгледъ умряны людїй, жена и деца са крвавимъ ножевима, у кои кожама обучени или полу голи око іошгъ пушеће се животно облећу, да што добию, подобанъ е Ахиловомъ и врло гаданъ. Почемъ се ово прво свршило, начине вр-

ло вкусно едо, како се само помислити може; нарочито е врућа сланина, коя е по дећима съ претомъ дебела, у крвь натолѣна, сасма сладка, и ако нема танѣра и вилюшки, они по њювомъ обичаю зубма транцираю. Наислађе е на целой животини срдце, езикъ и мясо по ребрима. Почемъ ножне цѣви сасвимъ оглођу ставе іѣ близу ватре и кадъ буду за рукомъ дошле, разлупаю іѣ и мождину изваде, посоле, кое е едно одь највкусниѣ ела. Друга іѣмъ е посласлица сирово на ватри испржено лико одь млада ирваски рогова, кое се зацело изображеномъ Европејцу не бы тако допало; но Самоеди као и Остяци тако е воле, да, догодъ су ирваски рогови іошгъ млади, често іѣ секу. При такомъ дѣлу добро привежу, ако остане крвавогъ осакаћеника, и да бы се извирили за њюво съ пожертвованъмъ лепенъ, веле, да ће се животно угонти, почемъ за растенъ рогова нуждний сокови заостану у тѣлу. — Утробу одь закланогъ ирваса неупотребљаваю, и само желудкацъ, почемъ изпразне и очисте, за сокровиште остале крви узимаю, коя съ брашномъ замешена и скувана дае едо, кое особито воле.

Кадъ е већ зима дубоко наступила, почну да лове. Кокосіегъ рода дивлячи и горостае (ермелине) ватаю понајвише замкама, а тако исто и веће животинѣ, или іѣ најпосле пушкомъ бію. Веверице бію стрелама, кое на врѣу имаю дрвену куглу, што ни најманъ неквири кожу. Истина да е съ њима довленъ неспурна, али іѣ баръ ништа и нестает, и ако се животно сместа не крене, ловацъ има времена, да га опеть погоди.

При такомъ дѣланю многи су Остяци богати, и то е врло обично, да поедине куће имаю често 5 до 8000 комада ирваса. Они бы были заоста скоро сви тако богати, — да іѣмъ њюви изображени сусѣди, при свима надзираваняма и строгимъ опоменама одь стране правительства најболю часть непреотимаю.

Као што е већ казано, Остяци се деле на Леписке и Обдорске, кои се точно по нарѣчїяма разпознаю и по главномъ месту ова нарѣчїя, или шта више различити езици, којимъ ова два племена говоре, називаю. Оба су езика тако различна, да се Остяци ова два племена тежко разуму.

Међу свима скоро Сибирскимъ народима распрострѣ е Шаматизмъ, кои се у обожаваню два невидима начела састои, коя се подь видомъ доброгъ и злогъ представляю, и кое обреде свештеници, названи шамани, свршаваю. Остяци а са њима и Вогули праве или у средь непроходной шуми или на највышемъ врѣу каквогъ брега кумаре (идоле), којима жертве приносе. Начинъ, како за жертвоприношенъ предѣлену животино море, у толико е исто редакъ у коліко и свирѣпъ. Они іоѣ све одушке и рупице на тѣлу запуше, као уста, уши, ноздрве и т. д. са дрвенимъ запушачима, и тако е угуше. Каква е мисао основъ овомъ обичаю, ніе познато, мора быти да е іошгъ одь постары времена тако заостало. Осимъ ирваса приносили су идолима

на жервју, нарочито онима, кои су у непроходним шумама положени, свакојак сребрне ствари па и новце; али одкако су неки люди уважени, кои су нашавши мѣста, гди су идоли били, сво принесено сребро, новце и друге утвари купили, престало е метално приношењ, и сада се састои само у приношењу прваса, одъ кои месо приносители съ места поведу, а кости оставе снажномъ и тврдо построеномъ чдолу. Осимъ овы svakий има кодъ куће свогъ идола. Они су начинѣни одъ дрвета или крпа као дутке и различите су величине и по имаю домаћина лепше и лоше обучени, коима при ручку одъ свачега по нешто одвое. Почемъ су Остяци Березовскогъ округија и многи Вогули веѣхъ крштени; али опетъ јошъ старимъ обичаима одави, свагда кадъ ий каковий странацъ по'оди сакриу идоле и на место овы поставе ликъ домаћегъ свеца.

III.

Као што су Біарми у целой финской области были единый, кои у варварству нису погружени, веѣхъ просвештеный народъ, кои е свою трговину на све стране распростр'о и велика богатства нагомилао, тако е и часть Пермски Финя сирѣчь Сирѣни, единый Уралскій народъ, кои сада сразжѣрно високій степенъ образования показуе и свое Уралске сусѣде у изображеню преразилази.

Сирѣнскій народъ може се подѣлити на две части, на Вологдайске а Архангелске губерніе Сирѣне, одъ кои првый изъ источны предѣла Вологдайске губерніе низъ рѣка до Печоре допире, коя е, изузимаюћи неколико села на долиньмъ Уличу, међа нѣовы источны земали. Они имаю посве стална седишта, занимаю се понайвише землѣдѣљемъ и скотоводствомъ, коя иймъ рану, као лебѣ, млеко, масло и друга што се одъ овогъ начинити може, даю. Они веома теже за добиткомъ, и тога ради подлежу тежимъ и труднимъ пословима, али у исто време радо се раскашности и годности предаю. Сирѣчь се одъ куће на путь некреће, а да непонесе доста добра естива, кое домаћина јошъ пре неколико дана спреми. Она мора своимъ господару не само најболѣ спремити, што се у подруму налази, веѣхъ често и последнѣ.

Друга е важна потреба на путу покривачъ и една прваска кожа за простиранѣ; ерѣ господаруе неприятно, да метне на тврду землю. Кадъ е пакъ у послу тога се нечува.

У пролеће обдѣлаваю ниве и лове рибе по Печори. Чимъ последнѣ санте леда поредъ нѣговогъ села прођу, спрема се Сирѣчь на путь. Неколико бурати соли, брашна, прекрупне, сулове за куванѣ, справе за звѣро- и риболовъ и найупотребителнѣе дрводельке алате стави у еданъ чунѣ, па се онда крене, и то обично поедини, врло редко у великомъ дружетву, на споредне рѣке Печоре, кое съ Урала долазе. Гди рибарѣ мисли да ће му се трудъ наградити, баца мрежу пређу или ако му буде добро ишло за неколико дана начини падаганѣ. У прво пролетнѣ време ватаю понайвише штукѣ; ове на леђа распоре,

по мотке разастру и дотле ий на сунцу оставе, докъ се добро неизсуше. Потомъ ий оставе на страну докъ нескупе пола пуда (одъ прилке 18 фун.). кое на простомъ кантару измере. Садъ ставе доле три или четири танка штапа, па онда на овима наслажу редомъ изсушене рибе, па кадъ су веѣхъ све сложили онда и одозго ставе онолико исто штапова, кои краеве са краевима долнѣи ликомъ саставе и добро увежу, и тако су съ нима готови. Лаксове и пасгрмке, кое редко падаю, одберу по величини и усоле. Дуге за бурадъ праве одъ чамовине, а обруче одъ врбе или крушине. Све рибе пре него што посоле и изсуше распоре и изъ нѣи прева и остали дробъ изваде и помастнѣе одберу и у казанѣ ставе, одъ кога после топе риблю масть. За време одмора купе и сиравляю берзову кору, съ коіомъ бурадъ покриваю, и заклопце, кои се киси зову, праве; нове мреже плету и друго што ће иймъ домоводству потребовати или баръ маду добитъ принети. Само се по себи разуме да иймъ е пушка увекъ при руци, како бы какву кокошь или патку убили и тако ело променули, или другу какову веђу животино, одъ кое ће кожа неколико копѣйки вредити. Украй обале пакъ гди се често видре появляю, разашну гвожђа, коя свакий часъ обилазе.

На овај начинъ проведе окретный сирѣнскій рибарѣ пролеће и цело лето удалѣль одъ свое постойбине. Готово увекъ у мокримъ альпинама и скрозъ зноявѣ одъ великогъ посла, небон се нити назеба, нити болести, и текъ онда мисли да се врати, кадъ приспѣ време, да се трговци, кои му рибу прекупуо, съ леденогъ мора у Чердинѣ враћаю. Сада начини по великій славѣ, и на нѣму натовари добитакъ, па се онда крене. Ако е послѣшно лето, добитъ му износи найманѣ 60 до 70 сребрны рубала.

Они Сирѣни, кои не иду у риболовъ, погоде се као или надничари у Соплеси гди се брусь израђуе, или на лађама чердински трговаца, кое до леденогъ мора иду. Ако немогу у време жетве да се своимъ кућама поврате, сви домаћи послови мора жена да уреди, коя за сво време мужевлогъ одсуствѣ кућомъ руководи. Овај не само кодъ Сирѣна, веѣхъ и у већој части Русіе обштый обичай летнѣгъ путованя може сезаиста за основъ неприродне разлике у лепоти кодъ оба пола узети. Међу сирѣнскимъ и рускимъ землѣдѣљцима могу се често съ правомъ люди (мужикій полѣ), кои су најздравию радно изабрали, лепимъ поломъ назвати. Кодъ оба ова народа има много витки' и лены младнѣа, снажны и врстны мужева; напротивъ жене су често врло гадне. Збогъ тежкѣи и съ великимъ бригама скончаны послова, кои су оне понайвише обтерећене, брзо остару и повару се.

Чимъ престану у половини Августа летнѣ послове да раду, у четама иду дужъ рѣке Печоре, на сусретъ враћаюћима се чердинскимъ лађама, кое вуку узъ Печору, да бы тако бисагвремено у якчинско стовариште дошли, да еспапъ пре него што се почне мрзнути у Чердинѣ однесу.

Такође Сирѣнима приноси добитъ и скуплянѣ орая, ова мила посласница целогъ рускогъ народа. У есенѣ, кадъ су ораси сазрели и вкусни, иде скупитель, као и за ловъ спреманѣ, у шуму, и кадъ нађе дрво, кое е плодно, да се не бы пеняо, и да бы лакше све обрао, окреше га. Призѣжанѣ скупитель може кадъ ий е година добро понела 8 до 10 пуда (две до три центе) скупити.

После свою овы послова наступи и зима, и садъ почну да лове. Добитъ, кои ловъ доноси, састои се изъ продаваня кожа одъ дивлячи' меса. Мало има животины, одъ кои се за обое новацъ узети може, и изузимаюћи елена и дивлѣгъ прваса неможе се на Ураду никакова друга узловити. Кожа одъ дивлячи найбола е одъ половине Октобра па до половине Јануара, и ако месо у исто време нѣе тако вкусно, као неколико месеци рание, опетъ ий у ово време найвише лове, што се месо тада смрзвѣ, и тако се после далеко може носити и дуго стаяти а да се нинаманѣ неповари. Добро утегнути у зимнѣ одело, снабдѣвена съ естивомъ, дугомъ пушкомъ, ножемъ и другимъ ловачкимъ потребама иду у шуму два, три или четири ловаца заедно, одъ кои свакий обично понеколико паса поведе. Ако е предѣль, кои посѣштаваю, обилазѣ са дивлячи, они начинѣ одъ просгы балвана дашчаре, у коима готовину оставляю, и у коима се после дугогъ и трудногъ тамо-амо тумараня одмараю. Ако никаковы дашчара немаю, оставе готовину на едномъ месту, гди нађу да е одъ дивлячи безопасна. Кадъ се увече съ плѣномъ изъ лова вратѣ, прво начинѣ неколико палагана, кои преднѣ отворене стране една у другу окренуте су, тако да се просторъ одъ едне стопе измеђ' оба налази, на коме ватру наложе. Месо одъ дивлячи, кое се еду, ставе у котло на ватру или га на ражню край ватре испеку, а кожу ставе да се суши. Ако ли се пакъ месо не еде, онда е одеру, и само кожу узму а месо даду псима, кои обично само утробу добѣаю, почемъ Самоеди, како кою животино убию, одма е распоре и дробъ изваде, како бы могли лакше своимъ кућама однети, а осимъ тога и да се не бы животно поварило. Почемъ су тако добро повечерали наложе за ноћ добру ватру. Два подугачка сува балвана изжлѣбе на едномъ краю, напуне ий горелнѣи углѣвѣмъ, па онда еданѣ на другій положѣ, али тако да жлѣбъ на жлѣбъ дође, па ий онда са стране колѣмъ утврде да не бы пали. Тинѣи углѣвѣа оба балвана саобшти се, и збогъ оскуднѣе приступа воздуха немогу у пламенѣ да гору. Топлый димъ улази у оба палагана на спавачѣ, кои у кожама увѣени, у реду са окренутимъ ногама къ ватри леже. Топлота коя се у палагану произведе тако е велика, да човекъ, само съ еднимъ танкимъ огртачомъ покривенѣ спавати може, а да ни найманѣи ладноћу не опажа, при чему неравно ладноћа несме исподъ 5° Р, быти. гди напротивъ на отвореной ватри, ноћи су на Ураду сасма ладне, и ако термометеръ 2° до 3° налѣ точномъ мрженя стои. Ма каквѣи да е мразъ сирѣнски ловци спаваю босоноги, ерѣ чарапе и

обућу окаче да се на димъ суше. Сутраданъ ујутру најпре оружјѣ очисте и уреди, потомъ се добро естивомъ подкрепе и излазе да целый данъ опетъ лове.

На таквѣи начинъ живи снажний сирѣнскій ловацъ у шуми, докъ довольно готовине не сабере. Одсекомъ може свакиј олъ овогъ непрестаногъ лова добити најманъ 65 талира. А ако љавъ се срећомъ деси, те благородне животниѣ узове, брзо поменути суму добию, и онда се одна враћаю изъ лова, ако ли пакъ намере на саме веверице и друге ситне животниѣ, мораю се подуже у шума задржавати, и више пута свою постојбину остављати.*)

При свима овимъ многостручнимъ радњама и непрестаномъ труду Сирѣни су сиромашни. Узрокъ е томе нехатањѣ и жеља за угодностима. Задобивено брзо потроше, па затимъ стану да се задужую, и тако ѿ њиови поверители великиѣ намегомъ, све већма у дугъ увалою — трговину водећи руски земљделци или трговци обљижни вароша тиме се яко обогате. Сирѣни су сви крштени, већа часть принадлежи еекти старо-верны. Дуванъ неупотребљаваю никакъ, ракию пакъ пию и яко су ѿи одани, али не башъ као остали уралски народи.

А. Сп.

Првѣи бой на Косову и смртъ Вукашинова.

Милѣи Боже, големе несреће!
Што наѣе на землю Србию,
Неманѣиѣа силу царевину,
Кадъ нестане своихъ господара
Неманѣиѣа врснихъ и ваљанихъ;
Кои бяху управљати кадри
Земљомъ својомъ и царски и мудро, —
А кадъ сѣде онаѣ на прѣстољъ,
Што се роди, да другога двори,
А незнаде, што ваљаде влади,
Нити пазѣ сѣта ни прилика,
Но по ѣуди ради самовольно,
Истина се клони и памети,
А држи се лаже и будала,
Што по ѣуди лепо му гуде,
Нити могла сила дознавати
Одъ полоса и несретне власти,
Удворице и подлечи клета
Да су куга власти и народу,
И да земля проѣвати неће,
Гѣе проклѣнѣи свѣтъ старѣшине;
Гѣе се еданъ опакъ удворава,
Ту стотина страда честитѣхъ.
Немогаше умомъ премислити,
Да е друга тешко наѣи краљу,
Вѣрна друга мудра вѣѣника,

Ерѣ се ваљавъ наметати неће,
Нѣга валя тражити, пакъ наѣи,
И повитъ се умомъ за добротомъ;
Злу се ваљавъ приљубити неће.
Краль Вукашинѣи мисли да ће више
По намѣри наѣи, и добити
Негъ по хаку и заслуги правой,
Кадъ се човѣкъ на срећу ослая,
А не пита за великиј разлогъ.
Краль Вукашинѣи свою користъ гледи,
Олакъ влада, народъ му се яда.
Ругобатно како краљваше,
Замрзише на њѣ роѣени синци,
А войводе и главци юнаци
Ускочише, те се одметуше,
Оставише краља Вукашина.
Страшавъ зулумъ са насилне власти
Разгласи се краља Вукашина;
Зло се свако и брже и далъ
Него добро чуе по свѣту.
Малоснажне што войводе быде,
Те юнаци не быяху кадри
Одъ сила се отегъ и бѣсна,
Мучали су, а светили су се,
И трпѣше свакаке бѣде.
Найсилни бѣше на господству
Главанъ юнакъ, велика войвода
Одъ Срѣма, Мачве и Подриња,
По имену Грбљановиѣи Лазо;
Краль Вукашинѣи бояше се нѣга,
Бояше се, убоятъ се неће.
Лазару су, главной госпоштини
Додѣла ядна тугована,
Люте тужбе ядне сиротниѣ.
Што ѿи превекъ зулумъ отежао,
Све Лазару кодъ колѣна цвили;
И помоѣи у нѣгѣ богороди.
А Лазо е срѣца милостива,
Милостива пуно жалостива,
Сузе рони, тѣши сиротнию:
„Не ядайте, Богу не грѣште,
„Не срдите Бога праведнога,
„Онъ ће дати, те ће болъ быти.
„Зло и добро, срећу и несрећу
„Богъ дѣли кушаюѣи люде.
„Горка мука и неволя люта
„Малодушна човѣка обара,
„Али стална пуно разборита
„За никада забунити неће.
„Ерѣ у Бога онъ вѣруе чврсто.
„Те помоѣи дочека на правди,
„Ко неможе данасъ повдиако
„Подносити срећу и несрећу,
„У свѣту не одъ потребе,
„Нити валя себи ни другоме.
„Кадъ е човѣкъ у добру еднако,
„Умъ дрѣма, память батади се,
„Савана му и потешка крвца,
„Те му срѣце у нѣдрима куя,
„Васколики студи у мртвилу,
„Ерѣ не има ни желъ ни нада,
„Немию му животъ на свѣту.
„А са патѣи човѣкъ осѣди,
„Постара се, но и изоштри се,

„Ерѣ невольникъ мисли и премишля,
„Еда бѣ како болъ проживѣо,
„Паметь оштри, ера рада умомъ,
„Трудъ не жали, гѣе се болѣвъ нада,
„Малаксати не да поуздаѣи,
„Већѣи животно удно напредуе.
„Пакъ каква е онда мила радость,
„Кадъ се своимъ зла опрости трудомъ,
„Како хѣ срећу лепо цѣени
„Потѣи муке, кадъ му падне руке:
„Зато, браћо, не ядайте више,
„Зло и добро одъ Бога намъ доѣе,
„А на Бога викати се неда,
„Ни нѣговой воли противити;
„Богъ е ячи и одъ желъ наше.
„Но я ѣу се мало постарати,
„Бога молеѣи да на болъ поѣе
„Добра срећа по државу нашу.
„Тако тѣши, тако учи Лазо
„Сиротнию Србску закукалу,
„И храбри е у невољи тешкой.
„Рече Лазо старати се хоѣе,
„Бога молеѣи да на болъ поѣе,
„И злу срећу добри замѣни.
(Продуженъ слѣдуе.)

Десетъ правила живота.

Славный Енглецъ Деферзонъ поставио е у едномъ писму одъ године 1825. овы десетъ правила за практичный животъ:
1. Неодажи на сутра онаѣ посао, кои данасъ свршити можешъ.
2. Нетруди никога онимъ посломъ, кои самъ извршити умешъ.
3. Нетроши новце, пре него си ѿи примю.
4. Некупуй ништа, што ти не е потребно, него само зато, што мислишъ да е евтино.
5. Чувай се, да те нестане више суета, но гладъ, жеѣи и зима.
6. Никадъ се неѣнешъ каяти, што ниси више ео.
7. Ништа неће ти трудно пасти, што стъ вољомъ чинишъ.
8. Мисли, да насъ млоге бриге стаю и они несреѣни случаи, кои намъ се недогаѣаю.
9. Узимай стваръ пре стъ добре но стъ рѣаве стране.
10. Кадъ се наљотишъ, изброй десетъ, пре него што говоришъ, а кадъ се разяришъ, изброй стотину. —

РЕБУСЪ.

(Народна пословица.)

80
85
90

Разрешенъ ребуса

у 34. бр. Под:

„Вѣра твоя спасе тя.“

*) Као што Сирѣни тако исто и остала три народа лове, са некомъ маломъ изменомъ; Остлци и Самоеди, само ако ѿмъ лењость, стъ коюмъ су у роѣени, допусти, лове долѣ, докъ не набаве довольно кожа за ѡиовъ тасакъ (данакъ) [Вогули пакъ лове цеде зиме.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Радуй се, Петаче! зацело ће бити скупштина на ползу нашегъ отечества.

Петакъ. Шта да се радуемъ, кадъ самъ я друге партае.

Петакъ. Бсамъ ли ти я увекъ казао, да таково што за насъ ніе; мы нисмо јоштъ зрели за слободу, ето већъ п я самъ осећамъ неволю!

Еракъ. Што се збило с' тобомъ, Петаче! што си тако люгъ.

Петакъ. Та одказао ми е газда квартиръ. еръ се гостию са стране нада.

ДОМАЊЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Њгово Превосходителство Господиъ нашъ Губернаторъ Графъ Коронини дошао е јуче у 5 сатиј са оршовачкомъ лађомъ у нашу варошъ, а јутросъ е одпутовао водомъ у Карловце, гди ће сутра свечаный изборъ епископа бити, при коме ће Њгово Превосходителство као царскій комесаръ функцирати.

Г. Смедерево. Ово дана добили смо книжицу: „Бой на Грахову,“ у слогу наши народни јуначки пѣсама, коя книжица сваку похвалу заслужуе. Сачиниѣ е исте г. Глиша Зубаиъ, збогъ свой јоштъ више лепы дѣла познати. У каковомъ е жалостномъ станю и душевномъ разположеню ово дѣло писано, заиста е чудо, да е овако изишло, почемъ се ауторъ збогъ некогъ несрећногъ догађая у затвору налази. Што се дѣла тиче смежъ рећи, да е виспрено написано, духъ народни пѣсама погођенъ, начинъ говора, краткоћа, лени сходни изрази, све е то на свомъ месту; турскій духъ, характеръ и фанатизамъ заиста неможе се болъ изразити него у речма царевимъ:

„Османлиѣ вѣро пророкова,
„Муамеда, слуге Божија
„Што Турчина право у рай води,
„Кадъ Хауру одсече главу, —

ладъ. робско подворенъ великаша у њинимъ рѣчма: пошто, „о сицаде темена учине.“

„Мы робови подножја твоя
„Главе наше подъ мачъ твой мећемо (sie!)

Оваквы право турски фраза дѣло е пуно, и поредъ тога види се, да списатель ніе оскуданъ ни у познаваню боя, почемъ гаясно описуе. Речи су му уобште јасне, описуюће, а поредъ тога има доста и шальвы примѣтлй, кое целомъ дѣлу јоштъ болы видъ даю. Само на томъ дѣлу има та погрешка (ако се погрешкомъ назвати може), што е доста кратко, еръ кадъ видимо читаюћи га, да се краю приближуемо, чисто намъ

е жао, и тешко намъ е, съ дѣломъ растати се. Но напоследку тѣши насъ самъ певаць, обећаваюћи намъ скоримъ опетъ друго дѣло! Ово пакъ дѣло мы свакомъ Србину, кои србску поезію любя препоручуемо најпопліе, я певцу желимо да се дѣло добро у народу прими, па то да га подуди да намъ скоро ил' какво ново дѣце поклонити, ил' ово опетъ препечата, но небы съ горегъ было кадъ бы га у томъ случаю јоштъ болъ окигю (?)

И Изъ Подриња. Као што самъ вамъ подъ 17. т. м. явио быо, да су кише у овомъ окружию превелику штету учиниле, сада вамъ могу накнадно явити: да у самоме срезу ядраскомъ штета преко 7000 дук. цесар. износи. А колико е пакъ штете у срезу Рађевачкомъ и Азбуковачкомъ као и у вароши Лознице починиле, нисамъ у станю засада вамъ явити; но љу се и о овой поапштити у свое време доставити вамъ. — Време е после Господије лепо до 24. о. м у овдашней околини было. Народъ се са жетвомъ ситнепрое косидбомъ и куплѣнѣмъ сена врло живо занимао, алъ време ипакъ изневѣри, кадъ између 28. и 29. поче киша падати. 29. око 6 сатиј увече тако нагло е падала, да е рѣка Штира свой каналъ око 8 сати увече такође напунила и почела се изливати и стра жителяма вароши Лознице задати, но хвала Богу! рѣка се на скоро у свое корито повратила была. — Приликомъ овомъ не могу пропустити да вамъ неявимъ како Преосвештеный епископъ Шабачкій Г. Михаилъ Подрињъ чиновно посѣтлю. 20. пр. м. у лозничкой цркви св. литургию одслужлю е са више свештенника и еднимъ љакономъ, после службе слѣдовала е водоосвященіе, а по свршетку овога говорлю е поучително слово, кое е еданъ сатъ трајало. Одавде е Г. Епископъ у срезъ Рађевачкій и Азбуковачкій одпутовао. При повратку његовомъ вратио се у Яребицама среза Ядраскогъ,

гди е пркву Вребичку 3. Авг. троносао, после св. литургию одслужлю, а по свршетку ове, слѣдовалов водоосвященіе а за овимъ изговорлю е о троносаню сходно и врло поучително слово. Овде е преко 2000 душе было, цело чинодѣйствовавъ и водилце онкропленѣ трајло до два сата после подне. Тако е обѣдъ у 1/23 сата по подне быо, при обѣду напине су здравиле С. Кишу и Правителству, г. Епископу, свештенству и народу Србскомъ, орило се многая дѣта са одѣкомъ звона и пуцьявомъ прангя. Сутраданъ намъ обште люблѣный г. епископъ овогъ окр. одпутовао е у свою резиденцию у Шабачу.

— Изъ Бае намъ се явля тужна вѣсть, да е тамо 28. Августа после подне преминуо Богобой Атанацковић, адвокат и обштинскій савѣтникъ. Покойникъ е познатъ нашей публици са своихъ белетристичныхъ послова, кое е издао у дѣлѣ книже новела подъ насловомъ „Даракъ Србкшъ“, после едного романа у две книже подъ насловомъ „Два идола“ (изишао у „Пупольцима“), а писао е више новела у „Седмици“ као и у „книжи за добре цѣти“ и т. д. Олъ е быо скрозъ пошгенъ човекъ и зато ће му свакиъ съ нама рећи: Лака му приа земљица была, и душу му было у раю населъ! Њга оплакуе остарѣли отаць, и удѣлѣна супруга са двоє нелке дече. (С. Д.)

— У Америци су изумѣли, да електричностъ употребляю кодъ ваде зубе а да небоде. У Пешти су већъ покушавали вадиги зубе на ња начинъ и то съ успѣхомъ.

— У едномъ селу у Француск љ завадлю е мужъ и жена и дуго нису заедно живили. Пре неколико дана пођу у варошъ у судъ. На путу ихъ стигне грмязина съ кишомъ и жена се склони подъ едну шупу, куда јој и иужъ мало после дође. Тако су мужъ и жена стояли едню узъ друго, али ни едню нехтѣде гледити на друго или што проговорити. Уеданпутъ пукне громъ и уплаши жену тако яко, да у страху побѣгне мужу и свое лице на његовимъ грудима сакрив. Мужъ е одъ свега срца загрли. Ту се лепо помире, и кадъ грмязина прође, врате се обое заедно својою кући. Громъ е умекшао срце људливой жени!

— На острову Косу (гди се Аристотель родио) дао е турскій губернаторъ Абдулъ Бегъ едного Грка по имену Хтапа затворити. Францускій конзулъ Дивепатъ, кои уедно и грчко правителство заступа, пошлѣ свогъ толмача, да пита зашто е онај затворенъ. Одговоръ е быо да су овога добро изтукли и напољъ избадили. На то дође конзулъ самъ, но на његово питањъ добыве одъ Бега — заушку. То е заиста најкраћій најяснй одговоръ.

Станъ воде.

На Дунаву . . . . . 10 ст. 8 и.
На Сави . . . . . нарастла са — „4 —
На Тиси (Бодъ Титела — Августа) — „ —